

Ramazanı ve Bayramı Birlikte Kutlamak

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da, temmuz ayı başında yayınıma ara vermiştik. Akademik Sayfalar'ı eylül ayı başında, en geç eylül ortalarında çıkarmaya başlamayı düşünüyorduk.

Bir taraftan ramazanın eylül ayının ilk haftasında başlaması, bazı yazar dostlarımızın tatilden dönmeleri sebebiyle yukarıda arz ettiğimiz düşüncemizi gerçekleştiremedik

Bir de biz, her yıl eylül ayı başlarında Akademik Sayfa yazarlarımızla bir araya gelir ve ekimizin geleceği ve yayını ile ilgili fikir alışverişinde bulunurduk. Bu yıl, bunu da gerçekleştiremedik.

Araya bayramın da girmesi sebebiyle Akademik Sayfalar'ı Bayramdan sonra çıkarmayı düşünmeye başlamıştık ki, bir çok okuyucumuzun ve bazı yazar dostlarımızın "Akademik Sayfalar çıkmayacak mı?" sorusuna muhatap olmaya başlayınca, elinizdeki bu sayıyı hazırlamak durumu hasıl oldu. Biraz da genç bayan yazarlarımızdan Nuran Özlük'ün İstanbul'dan gönderdiği ve büyük emek mahsulü, 80-85 yıl öncesine ait Milli Mecmu'dan derlediği eski ramazanlarla ilgili yazılar sebebiyle ramazan bitmeden bir sayı çıkarmaya

M. Ali UZ

kendimizi mecbur hissettik. Ve onun için yazımızın başlığını, "Ramazan ve Bayramı birlikte Kutlamak" şeklinde koyduk.

Gelecek sayımız bayrama denk geliyor. Bu sebeple önce okuyucularımızın mübarek ramazanlarını, sonra da bayramlarını tebrik ediyor, bu mukaddes günlerin hayırlara vesile olmasını diliyoruz.

Bu dönemin ve gelecek yılın, Akademik Sayfalar'ımızın bir atılım dönemi olacağını ümit ediyoruz. Önemli düşünce ve projelerimiz var. Projelerimizden birisi, ekim ayı başından itibaren yazarlarımızla bir röportaj serisi başlatmamız. Bunların ekimizde çok yer alacağı düşüncesiyle röportajlar, Akademik Sayfalar'ımızda değil de, her hafta bir gün, gazetemizin genel sayfalarında yayımlanacaktır. Röportajlar daha sonra, Konya ilim ve kültür adamları ile devam edecektir. Akademik Sayfa yazarlarımızdan Ş. Funda Küçükkoçer, gereken hazırlığı tamamlamış ve yaptığı söyleşilerin bir kısmını da yayına hazır hâle getirmiş bulunmaktadır.

Desteklerini esirgemeyen okuyucularımıza ve dostlarımıza şükran borçlu olduğumuzu bir kere daha ifade ediyor, tekrar herkesin bayramlarını kutluyoruz.

YUSUF HAS HACİP, “KUTADGU BİLİĞ” VE TÜRKÇE SEVGİSİ...

Türk diline hizmet eden gazilerden bir kısmı teorik planda eser verirken bir kısmı da pratikte kalmayı tercih etmiştir. Mesela, Kaşgarlı Mahmut dînî ve tarihî deliller ileri sürerek Türkçeyi savunduğu “Dîvânü Lügâti't-Türk”üyle ölümsüzleşirken Yusuf Has Hacıp, Arapça ve Farsçanın revaçta olduğu ortamda 6645 beyitlik “Kutadgu Bilig” adlı şaheserini Türk diliyle yazarak Türkçenin gazileri arasına girmiştir.

Balasagunlu Yusuf'un hayatı hakkında ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. Kutadgu Bilig'i Hicrî 462'de (1069-1070) yazdığı ve o yıllarda yaşının altmışa yakın olduğu düşünülürse 1015-1020 yılları arasında doğmuş olduğu söylenebilir. Müellif, İslâmî Türk edebiyatının bilinen ilk eseri olan Kutadgu Bilig'i Karahanlı hükümdarı Tabgaç Buğra Han'a sunmuş ve hükümdar tarafından vezirlik ve ordu kumandanlığından sonra en önemli görev olan Has Hacıp'lik (teşrifat nâzirliği) makamına tayin edilerek ödüllendirilmiştir.

“Saadet veren bilgi” demek olan “Kutadgu Bilig” bir açık oturumu andırır. İnsanların dünya ve âhirette nasıl mesut olabileceklerinin tartışıldığı açık oturuma katılan şahısları ve temsil ettikleri kavramları hatırlamak bile eserin önemi hakkında yeterli bilgiyi verecektir:

Hükümdar Kündoğdu: Kanun ve adalet

Vezir Aytoldu: Mutluluk

Öğdölmüş: Akıl

Odgurmuş: Âkıbet (dünyanın sonu, âhiret).

Adalet, saadet, akıl ve ahiretin, diğer bir ifade ile hükümdar, vezir ve zahidin fikirlerinin çarpıştığı bir tartışmadan elbette hikmetâmez neticeler çıkacaktır. İşte size bu açık oturumdan bir kesit:

Hükümdar Kündoğdu *üç ayaklı bir taht* üzerine oturmuş, elinde büyük bir *bıçak*, sağında *şeker*, solunda da *acı ot* var. Hükümdarın huzuruna giren vezir Aytoldu ürkek bir tavırla bu sembollerin ne anlama geldiğini sorar. Hükümdarın verdiği cevabı özet olarak sunuyoruz:

1. “*Üç ayaklı* olan her şey doğru ve düz durur. Eğer taht dört ayaklı olursa biri eğrilmiş olabilir, fakat siz fark etmezsiniz. Oysa her eğrilikte bir kötülüğün tohumu yatar.

2. Ben işleri *bıçak* gibi keser atarım. Hak arayan kim olursa olsun işini uzatmam.

3. Haksızlığa uğrayarak kapıma gelen ve adalet arayan kişi *şeker* yemişçesine huzurumdan tatlı tatlı ayrılır, sevinir ve yüzü güler.

4. *Acı ot* ise zalimler içindir. Yaptıkları kötülüklerin cezasını gö-

rünce Hint otu içmiş gibi yüzlerini eksitirler.

İster oğlum, ister yakınım, kim olursa olsun, benim için kanun karşısında hepsi birdir. Beyliğin temeli doğrudur. Beyler doğru olursa dünya huzura kavuşur.”(Kutadgu Bilig, beyit: 765-819)

Yusuf Has Hacıp ilim dilinin Arapça, şiir dilinin de Farsça olduğu XI. yüzyıl İslâm dünyasında, başta “bilgi” olmak üzere adalet, saadet, iyilik, akıl, cehalet, ahlâk, dürüstlük gibi toplumu yakından ilgilendiren temel konuları ele aldığı Kutadgu Bilig adlı pendnâmesini Türkçe kaleme almıştır. Türk diliyle de -hatta manzum olarak- bir kültür ve tefekkür eseri yazılabileceğini bilfiil ispat eden Yusuf Has Hacıp'in söz konusu eserinden onun ne büyük bir Türkçe sevdalısı olduğunu çıkarmak zor olmayacaktır. Ancak, buna rağmen şair eserinin sonunda Türkçe sevgisini ayrıca belirtme ihtiyacı duymuştur:

*Keyik tağı kördüm bu Türkçe sözüğ
Anı akru tuttum yakardum ara
Sıkadım sevittim köngül birdi terk
Taki ma belingler birerde yire
Sunup tutmuşımça ederdim sözüğ
Kelü birdi ötrü yıparı bura.*

“Bu Türkçe sözü yaban geyiği gibi gördüm. Onu yavaşça tuttum, kandırarak kendime çektim.

Okşadım, ısındırdım, çabucak bana gönül verdi. Yine de ara-sıra ürküyor, korkuyor.

Ele geçirdiğimce (bu) söz (geyiğinin) peşinden koştum; onun miski (bana) güzel kokular saçmağa başladı.”(Kutadgu Bilig, beyit: 6617-6619)

Balasagunlu Yusuf'un ceylan kadar güzel ve misk gibi iç açıcı bir dil olarak netilendirdiği Türkçe, maalesef ilgisizliğimiz yüzünden dünya dilleri arasındaki haklı yerini alamamıştır. Daha XI. asırda bir bilgi ve hikmet kitabı olan Kutadgu Bilig'i dünya literatürüne kazandıran güzel Türkçe, Yusuf'un arkası gelseydi kim bilir bugün hangi noktalarda olurdu?..

Aczimin Giryesi

iyilik ve kötülük...

Her kötülük kara bir lekedir görene, yüzde;
"İyilik"le silinmedikçe çıkmaz, kalır özde.
Günahsız bir kul yoksa da bu ihtiyar dünyada
Çıkmaz yüzü kara, Allâh huzuruna bizde.

Ahmet Serviz

Halit GÜLER

Emekli Diyanet İşleri Bşk. Yrd.

KADERİMDE ARAPÇA OKUMAK DA VARMIŞ

1946 yılında köyümüzde ilkokulu bitirdim. Köy yerinde benim yapabileceğim bir iş yoktu. Gerçi ben ilkokulu Konya'da bitirmiştım ama ailemle birlikte tekrar köyümüze döndük. Babam, köyümüzde sürekli imamlık yaptığı için çiftçilik yapmamızı sağlayacak miktarda tarlamız da yoktu. Boş durarak köyde vakit geçirmek de çok zordu.

Köyümüzde bakkallık yapan babamın akrabası ve mahalleden komşumuz Ahmet Yaylalı isminde bir kimse vardı. Oğlu Kamil Yaylalı, Konya'da hafızlığını ikmal etmiş, bir hocadan Arapça okuyordu. Bir gün Ahmet Ağa babama şöyle söylemiş: "Mustafendi, senin oğlun Halit, ilkokulu başarıyla bitirdi. Gördüğüm kadarıyla köyde boş geziyor. Ben, senin oğlunu diğer çocuklardan daha farklı ve kabiliyetli görüyorum. Kendisine yardımcı olduğunda bu çocuğun okuyacağı kanaatindeyim. Benim oğlan Kamil'in yayına gönderelim, yardımcı olsun ve beraber okusunlar." demiş. Babamın da bu teklif aklına yatmış. Bana söyledi. Ben de: "Olabilir." dedim.

Bana yetecek kadar eşya ile açık kasalı bir kamyonun üzerinde Konya'nın yolunu tuttum. Kamil Yaylalı, küçük yaşlarda Konya'ya gelmiş, ilkokulu ve hafızlığı Konya'da bitirmiş. Ulurmak'ta trafonun arkasında, köşede, tek katlı topraktan yapılmış bir evde oturuyordu. Daha önceden konuşulduğu

ve kendisinin bilgisi olduğu için onun yanına yerleştim.

Evin çevresi çok tenha idi ve arka tarafı tamamen bağıdı. Oturabilecek durumda olan evde elektrik var mıydı, yok muydu şu anda çok iyi hatırlayamıyorum. Evin konumu ve iç görüntüsü pek güven verici değildi. Konya'nın meşhur bağ evlerinden bakımsız bir evdi. Hele hele benim gibi şehre ilk defa gelmiş bir köylü çocuğu için ev korkunçtu. Bir de ilk akşam, aksi tesadüf, ev arkadaşım Kamil Yaylalı, beni zaten yalnız olan evde yalnız bırakıp, bir arkadaşıyla gezmeye gitmez mi? O gece geçirdiğim yalnızlığın verdiği korkuyu, her nedense hiçbir zaman bir daha yaşamadım ve unutamadım.

Yalnız geçirdiğim o karanlık gecenin tesirinden kurtulmak benim için kolay olmadı. Bir kabus gibi üzerime çöken karanlık, bana köyün karanlığını arattı. Hele ki o evde fazla kalmadık, oturduğumuz evin karşısına düşen Ulurmak Caddesi ile Mengene Caddesi arasında kalan bir caminin evine taşındık. Hem camide namaz kıldırarak, hem de caminin evinde ücretsiz oturacaktık. Yanımıza Bozkırın Asarlık köyünden Muhittin Candan isimli bir arkadaş daha almıştık. Böylece caminin tek odalı evinde üç kişi olmuştuk. Camiyi namaz vakitlerinde açıp, gelen cemaate imamlık ve müezzinlik yapıp okumak isteyen ve ilim yolcusu üç kişi. Mahalleli bu

niyetimizi ve azmimizi sezmiş olacak ki bize gerekli ilgi ve saygıyı gösteriyor ve destek sağlıyorlardı.

Caminin karşısındaki evde Karıkınlı Ali Ağa diye birisi vardı. Caminin bânisi sayılırdı. Görgülü ve hayırsever insanlardı. Genellikle yemeklerimiz o haneden gelirdi. İlim tahsil edenlerin ve yolcularının ayakları altına melekler kanatlarını sererlermiş, üzerine basarak yürüsünler diye. Biz bunları safсата veya efsane olarak düşünürken yani İslâm dininin ilme ve ilim öğrenmeye verdiği önemi gizlemeye çalışırken Batı, ilim alanında başını almış gidiyordu. İnanç böyle olunca mahalleli bize kanatlarını sermiyordu ama şefkat kucağını açıyor ve umduğumuzdan fazla ilgi gösteriyordu.

Konya'ya gelmiş, iyi kötü ücret ödemedene kalabileceğimiz bir de ev bulmuştuk. O zamanlar Konya'nın ilim sahibi meşhur hocaları evlerinde veya camilerde isteyenlere Arapça okuturlardı. Bu meşhur hocaların başında da Hacı Veyiszade Mustafa Efendi, Hacı İsa Efendi, Akşehirli Ahmet Efendi, Cemil Efendi, Bozkırlı Mustafa Efendi, Kalleci Osman Efendi, Silleli Ali Efendi ve Sivasslı Topal Hoca gibi âlimler geliyordu. Köylerde de ders okutan hocalar vardı. Örneğin; Alibeyhüyüğü'nde âlim bi zat olan Dereli Ali Rıza Efendi Arapça okuturdu, 7, 8 talebesi vardı. Dorlalı Nasır Efendi isimli bir hocanın da evinde Arapça dersleri verdiğini duymuştuk. Bu zat, hocalığa soyunmadan önce ova köylerinde tahsildarlık yaptığı için babam kendisini tanıyordu. Konya'ya gelip hoca efendi ile görüştü. "Gelsin okutayım." demiş. Evine gidip ben de kendisiyle görüştüktan sonra beni yeni okumaya başlayan gruplardan birisine dahil etti.

Hoca Efendinin evi , İstanbul caddesinde ve Numune Fırını'nın arkasında bir sokağın içerisinde idi. Bizim oturduğumuz evde Mengene'de idi. İki evin arasında herhalde üç kilometrelik bir mesafe vardı. Her sabah yürüyerek hocanın evine gider ve yine yürüyerek evimize dönerdik. Bu yürüyüş bizim için bir zevkti. Yorulma nedir bilmez, gidip gelmekten usanmazdık. Bizim gibi, bizim hocaya veya başka hocalara gidip gelenler de vardı. Onlarla yollarda karşılaşır ve ayaküstü ders sohbetleri yapardık.

Bizim hocamız Nasır Efendi, tahsildarlıktan emekli. Çumra'nın Dorla köyündendi. Kendisi 40 yaşından sonra Arapça okumaya başlamıştı. Hacı İsa Efendinin talebesi idi. Hem okuyor ve hem de okutuyordu. Yani okumayı sevdiği gibi , okutmasını da seviyordu. O tarif ettiğim yerde tek katlı ve iki odalı bir evi vardı. Sabahtan akşama kadar evinden talebe hiç eksik olmazdı. Benim dahil olduğum grup, okumaya Emsileden başlamış ve altı ay içerisinde Bina, Maksut ve Avamili bitirerek İzhara başlamıştık. Hocamızın ses tonu, disiplini, minderde vakur oturuşu, bakışları ve mimikleri ciddi, otoriter, talebe okutmaya ve yetiştirmeye gerçekten hevesli, heyecanlı ve yapısı itibariyle müsait bir kimse idi

O sıralarda Türkiye'de genel seçimler yapılmış, İsmet İnönü'nün Halk Partisi devrilmiş, yerine Celal Bayar'la Adnan Menderes'in Demokrat Partisi büyük bir çoğunlukla iktidara gelmişti. Halk iradesi gerçekleşmiş, millet demokrasi sevinci yaşıyordu. Türkiye'nin düzeleceğine, ekonominin rahatlayacağına, dini eğitim ve öğretimin serbest olacağına herkes inanıyordu. Gizli gizli talebe okutan, Arapça öğreten hocalar açıktan çalışmaya başlamış-

lardı. Bir müddet sonra beklenilenin tam aksi oldu. Arapça öğrenimi yasaklandı. Polis Arapça okutulan evleri basarak hocaları karakollarda sorguya aldı ve bazılarını tutukladı. Millet sükutu hayale uğradı. Böyle mi olacaktı diye derin derin düşünmeye başladı. Hocaların bir çoğu talebe okutma işine son verdi. Yalnız resmi Kur'an kursları devam ediyordu. Bu baskıya rağmen bizim hoca okutmaya devam etti. Cesur ve yürekli insandı. Zaten tahsildarlık döneminde atıyla ve omzundan hiç indirmedığı mavzeriyle, gözünün peklığıyle görev yaptığı bölgelerde ünü varmış, şanı varmış ve izi varmış. Bu hizmette de iz bırakmak ve insan yetiştirmek istiyordu. Biraz sonra bizim hoca da istemeyerek dersleri tatil etmek zorunda kaldı. Çünkü polis devamlı takip ediyor ve baskı yapıyordu.

Bu konuda hocanın ve ailesinin hizmeti ve fedâkarlığı büyüktü. En az 30 kişi bu eve okumak amacıyla her gün girip çıkıyordu. Ufak bir medrese veya mektep gibi. Hoca o kadar zahmete rağmen okuttuğu talebelerinden bir kuruş ücret almaz ve hediye de kabul etmezdi. Ailesinden de ufacık bir rahatsızlık hissetmezdik. Çok güzel okutur ve öğretirdi. Talebeleri, evini bu işe tahsis etmiş ve zamanını cömertçe ayırmış hocanın ne kadar istekli ve iştahlı olduğunu görür ve hissederdik. Hocasındaki bu his ve heyecan haliyle talebe de tesir ediyordu.

Hocalar çocuk okutmayı mecburen bıraktıktan bir müddet sonra Konya dahil yedi büyük ilimizde İmam-Hatip Okulu açıldı. Halk memnuniyetinden, demek ki İmam-Hatip Okulu açılacaktı da bu geçici baskı ve yasak ondanmış demeye başladı ve rahatladı. D.Pye oy verirkenki kanaatinin doğru çıktığına sevindi. Çünkü halk, yeni ik-

tidardan kesinlikle böyle bir şey beklemiyordu. Türk milleti, uzun süre çocuklarının din eğitim ve öğretiminden mahrum bırakılmış olmasından bunalmıştı ve rahatsızdı.

Konya'daki seçkin hocaların kendi imkân ve gayretleriyle, ısrarla isteyenlere, sabırla Arapça okutmaları, bilmeyerek İmam-Hatip Okuluna hazırlık gibi oldu. Bu gönül zengini ve ilim aşığı hocaların mânevi çatısı altında yetiştirilmiş insan birikimi olduğu gibi İmam-Hatip Okullarına kaydı. İmam-Hatip Okulları hemen hemen yeni açılan yedi büyük ilimizde birbirine benzer bu ilmi birikimle karşılaştı ve ilim potansiyeline kondu. Bu durum çok faydalı oldu ve bir anda İmam-Hatip Okullarında ilmi seviyenin yükselmesine sebep oldu. Bu sebeple İmam-Hatip Okullarının ilk yıllarında derslere giren genç meslek hocaları zorlandı. Çünkü onlar karşılarında hafız, bir kısmı Kâfiye'ye kadar Arapça okumuş bir talebe grubu buldular.

Millet, İmam-Hatip Okullarına büyük teveccüh gösterdi ve Arapça okutan hocalara yapılan geçici baskıyı çoktan unuttu bile. Biz dışardan okuduğumuz sıkı Arapça ile rahatlıkla İmam-Hatip Okulunu hiç sıkıntı çekmeden bitirdik. Çok şükür halimize ve kavuştüğümüz imkâna.

Bu tarihi hatanın İmam-Hatip Okullarıyla düzeltilmiş olması, memletemizde ve ilim çevrelerinde büyük bir sevince ve ferahlamaya sebep oldu. İlerisin ne ve nasıl olacağı pek net görülüyordu ama yine de topluluk bu açılıştan memnundu. Bize emeği geçen hocalarımızdan, hayırsever vatandaşlarımızdan vefat edenlere Allah rahmet eylesin. Onların verdikleri ilimle, kazandırdıkları ahlâkla ve yaptıkları dualarla bu günlere ulaştık.

Taksi meydanı ve eski taksiciler!

Nail BÜLBÜL

İlerleyen yıllar içerisinde şehrimizin çehresinde önemli değişiklikler oldu. Meselâ 40 yaşın altındaki nesil “Alâaddin Caddesi”ni, “Cumhuriyet Meydanı”nı, eski “Doğumevi”ni, “Taksi Meydanı”nı, “Çıkrıkçılar içi”ni, CHP’nin binasını bilmez. Eskiden millî bayramlar İş Bankası’nın önündeki meydanda kutlandığı için buranın adı Cumhuriyet Meydanı, her gün binlerce insanın gelip geçtiği İş Bankası ile Hükümet Alanı arasındaki bulvarın ismi Alâaddin Caddesi idi. Şerafeddin Camii, Vakıflar Müdürlüğü ve Yapı Kredi Bankası’nın çevrelediği, partilerin miting yaptığı alan da bir zamanlar piyasa taksilerinin park yeri olduğu için halk arasında taksi meydanı olarak anılırdı. İl Sağlık Müdürlüğü’nün bulunduğu önü bahçeli bina yıllarca doğumevi olarak kullanılırken, CHP’de 80 yıl önce telgrafhane olan Yapı Kredi Bankası’nın üst katında faaliyet gösterirdi. Saray Çarşısı’nın yerinde, Şahin Otel’inin önünde neyin olduğunu hatırlayan kaç kişi kaldı acaba?

“Bilsek ne olacak?”

diyenler çıkabilir. Ancak, insanların yaşadıkları şehirle ilgili bilgi sahibi olması fayda sağlamaz mı? Hiç olmazsa gideceği yeri bilir, yer sorana tarif ederek yardımcı olup, “Şurası nedir?” diyene cevap verebilir. “Ben de şehrin yabancıyım”, ya da “Bilmiyorum, şu bakkala bir soruver” demek daha mı iyi? Bunun için zaman zaman gelecek nesillere şehrimizin geçmişiyile ilgili bilgileri

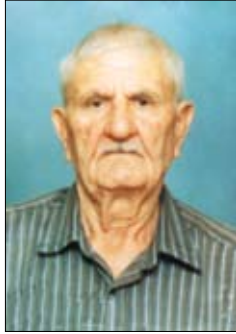
aktarmaya gayret ediyorum.

Günümüzde Andezit (Volkanik kaya) döşeli bulunan eski taksi meydanında 40’lı yıllarda Amerikan malı Chevrolet, Alman Ford ve Opel marka az sayıdaki taksi müşteri beklerdi. İlk şoförler arasında Şapçı’nın İhsan, Hasan Estegel, Çakır Ali, Muhacır Rıza, Kebapçı İsmail, Çakır Ali, Tahir Candan, Mustafa Misman, Balıkçı Ahmet, Arif Alyans, Ahmet Çalığışu, Ekmekçi Ahmet, Beyzâde Mustafa, Racon Ahmet, Ali Yazıcı, Yarmalı Ali, Civacı

Mehmet Demirkirişçi ve İngin lakaplı Mehmet’i sayabiliriz. 1 numaralı ehliyet Silleli Mustafa ustanındı. Geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz kamyon ve taksi şoförlerinden hicri 1340 (1924) doğumlu Kâmil Alaybeyi, bir sohbetimizde 40’lı yıllarda Konya’da 8-10 taksi ile sadece 20 civarında kamyon olduğunu belirterek, şunları söylemişti:

“1940 tarihinde ilk olarak Opel kamyon kullandım. 1942 Haziran ayında aldığım ehliyetimin numarası 244 idi. Ehliyet almak için Be-

diyeye müracaat edilir, imtihanı da Vakıf İşhanı’nın bitişiğindeki İtfaiye Garajı’nda ustabaşı olan Ömer Tunca ve Sanat Okulu’nda atelye şefi olan Mustafa Bey yapardı. Koca şehirde sadece Vali ile Nafia Müdürlüğü ve Hara’nın birer resmi arabaları vardı. Ağabeyli İbrahim, Derviş Kalın, Fevzi Keçeli, Pala Veli’nin torunu Mehmet Ağa, Çakır Ali, Attar Oğlakçı,

55 yıl taksi ve kamyon kullanıp, hiç ölümlü kaza yapmayan 40’lı yılların usta şoförlerinden merhum Kâmil Alaybeyi

Kâmil Alaybeyi (ortada), 1955'te Sultanhanı ve tarihi eserleri gezdirdiği Kanadalı turistler (Solda) ile birlikte Konya'da bir cıngırık önünde çekilen ilk renkli fotoğrafta görülüyor.

Kuluköylü Süleyman Efendi, Mehmet Küpeli gibi birkaç kişinin kamyonu vardı. Ben de Yatağanlı Hacı Ahmet Ağanın büyük oğlu Mehmet Özdemir ile ortak kamyon ve taksi almıştık. İlk defa Konya dışından kamyonla Beyşehir ve Kulu'dan buğday çekmiştim. Yollar toprak ve çukurlarla doluydu.”

40'lı yıllarda yazın sıcak günlerde çarşı içindeki yolları sulayan dolma tekerli bir itfaiye aracı vardı. Çocukluk işte. “**Açamaz, açamaz**” diyerek yanında koşardık, sulama vanasını açıp kapatan şoförün yanındaki itfaiyeci bazen suyu açıp bizi ıslatırdı. Merhum Kâmil Alaybeyi, belediye tarafından ilk defa 1936 model lastik tekerli Chevrolet kamyon satın alınıp, üzerine su tankı konularak itfaiye aracı yapıldığını, bir yıl sonra da tekerleri dolma, jantları tahta parmaklı Ford marka arazözün getirildiğini bildirerek, şunları eklemiştir:

“Kilise'nin bitişiğinde bulunan Saray Sineması'nın sahibi Hasan Altıoklar'ın da tekerleri tahta parmaklı 1936 model Ford marka antika bir otomobili vardı. Ford firması, antikaya meraklı olduğu için tamir ettirerek, orijinal hâle getirdiği otomobil müzeye koyup, yerine son modelini vermeyi teklif etmiş, fakat Sinemacı Hasan, kabul etmemişti. Taksicilik yaparken keşfe giden mahkeme hakimlerini, ya da hasta taşıy, 50 kuruş, 1 lira ücret alırdık. 1950'de dolmuş-

çuluğu Konya'da yerleştirmek için istasyon ile şehir arasında 6-8 ay sefer yaptık. Buna rağmen halk adam başı 25 kuruşa dolmuş yerine 150 kuruş vererek faytona binerdi. Arabam 1950 model Chevrolet, plaka numarası da 50 idi.”

Eşi merhum Nazmiye hanımın da iyi bir şoför olduğunu kaydeden Kâmil Alaybeyi, vefatından önce son yıllarda kamyonu ile şehir dışına yük taşıırken, yorulduğu zaman direksiyona eşinin geçtiğini, 55 yıl araç kullandığı hâlde hiçbir önemli kaza yapmadığını ifade ederek, kazaların artışıyla ilgili olarak şöyle demişti:

“Trafik kazalarının artış sebepleri arasında kurallara riayet edilmeyişi başta geliyor. Motorlu vasıta sayısı artarken, yol aynı kalıyor. Yeteri kadar tecrübe sahibi olmadan direksiyon başına geçiyorlar. Ehliyet alırken de verilen ameli direksiyon dersi yetersiz. Bizim zamanımızda en az 5 yıl muavinlik yapmayanların bırakın ehliyet almasını, kullanmasını iyice öğrenmedikten sonra ustalarımız park etmek için marşa basıp, arabayı çalıştırmamıza bile izin vermezlerdi. Bunun için direksiyona geçecek olanların bu işi çok iyi öğrenerek, pratiğini artırması gerekir. Ehliyet verirken titiz davranmak lâzım. Araç kullanırken çok dikkatli olunmalı, ancak ustalaştıktan sonra kalabalık araç trafiğinin arasına çıkmalıdır.”

Son yıllara kadar eski model Austin kamyonuyla Sarıcalar'dan inşaatlara kum taşıyıp, mesleğini icra eden Alaybeyi, 1955'te 1950 model Chevrolet ile Sultanhanı'na götürüp, tarihi eserleri gezdirdiği Kanadalı karı kocanın çektiği renkli fotoğrafın 3 ay sonra posta ile kendisine gönderilmesinden çok memnun olduğunu da dile getirerek, eskiden özel otomobili olanların 2-3'ü geçmediğini, düğünlerin genellikle faytonla yapıldığını, bu yüzden hâli vakti iyi olanların düğüne davet edildiklerinde taksi tuttuğunu, bu yüzden Pazar günlerini dört gözle beklediklerini eklemiştir. Bir bu günü, bir de Kâmil Alaybeyi'nin sözlerinden 60 yıl öncesi ni düşünün.

KUŞCA BELDESİ VE CELİL'İN PERİ BACALARI

Ahmet KUŞ

Sıcak bir yaz günü, kadim dost İbrahim Dıvarcı ile birlikte Tuz Gölü'ne doğru yol alıyoruz. Artık neredeyse çocuklarımızın bile dilinden düşürmediği “küresel ısınma” kendini iyiden iyiye hissettiriyor. Ova öylesine sıcak ki arabamızın kliması bile fayda etmiyor. Çölü andıran geniş toprakları Ankara yolu ikiye bölüyor. Yolun iki yanında yeni yeni büyümeye başlayan Şeker Fabrikasının ağaçları bulunuyor. Buradaki ağaçlar diğer yollardakilere göre biraz daha büyük. Sadece Ankara yolu değil Konya'yı köylere, kasabalara ve ilçelere bağlayan tüm yolların kenarları ağaçlarla kaplı. Bu ağaçlandırma projesi son yıllarda Konya için yapılan en önemli işlerden birisi. Düzenli olarak bakımı ve sulaması yapılan ağaçlar gelecekte Konya'nın çehresini değiştirecek. Yol kenarındaki diğer bölgeden başka belirli bölgelerde koruluklar oluşturulmuş. Konya'nın muhtelif köylerinde büyük alanlar dikenli tellerle çevrilip ağaçlandırılmış. Ne zaman bu güzel alanları ve yol boyu ağaçları görsek bu işin mimarı Recep Konuk'u saygıyla anarız. Konya Ovası bu tür ça-

lışmalarla kuraklıktan ve çöl görünümünden kurtulacak. Açıkçası ben bu ağaçlandırma projesini çok önemsiyorum ve kayda değer buluyorum. Vesile olanlardan ve destekleyenlerden Allah razı olsun.

Önce Altınekin'e uğruyoruz. Altınekin'in en önemli yapılarını, yani Zulmanda ve Zıvarık hanlarını ziyaret edeceğiz. İlk olarak ilçe merkezinde yer alan Zıvarık Hanı'na gidiyoruz. Yıllardan beri viran bir şekilde bekleyen hanın tamir edildiğini görüp seviniyoruz. Birkaç kare fotoğraf çekip ilçeye biraz daha uzak olan Zulmanda Hanı'na doğru hareket ediyoruz. Şantiyede görevli arkadaşlar Zulmanda Hanı'nın da tamir edildiğini söylüyorlar. Yirmi dakikalık bir yolculuktan sonra deve yoluna ulaşıyoruz. Yolun kenar taşları çoğu yerde sökülse de bazı yerlerde hâlâ izleri duruyor. Issız sarı düzlüklerde çobanlar ve koyun sürülerinden başka hiç kimse yok. Burası gerçekten çok ürpertici bir coğrafya. Zulmanda'nın tamiratı bitmek üzere, sadece giriş kapısı kalmış. Kapı tamamlandıktan sonra han eski ihti-

şamına kavuşacak. Buraya kadar gelmişken Koçyaka köyündeki Selçuklu dönemine ait türbeyi de ziyaret ettik. Tarihi bir mezarlık içerisinde yer alan türbe harap bir vaziyette, tamir edileceği günü bekliyor. İnşallah bir an önce sıra bu türbeye de gelir. Özellikle son üç - dört yıl içerisinde sadece Konya'da değil, ülkemizin her tarafında ciddi bir restorasyon çalışması devam ediyor. Vakıflar Genel Müdürlüğü olağan üstü bir çalışma ile tüm vakıf eserlerini restore etmeyi hedefliyor. En ücra yerlerdeki tarihi eserlerin bile restore edilip, harabe halinden kurtarılması bizleri ziyadesiyle memnun ediyor. Zulmanda'dan tekrar Altınekin'e dönüp Cihanbeyli'ye doğru hareket ediyoruz. Altınekin kasaba görüntüsünden kurtulamayan ilçelerimizden birisi. Zaten Konya'nın 31 ilçesi içerisinde ilçeliği gerçekten hak edenlerin sayısı beşi altıyı geçmez, diğerleri büyük bir kasaba görünümünde. Bugün ilçe olan birçok belde geçmişte yapılan siyasi hesaplar sonucu ilçeliğe terfi etti.

Altınekin'le Cihanbeyli arası yaklaşık 40 km. kadar. Yolun sağında

Bolluk Gölü ve biraz daha ilerde çok daha iç tarafta ise Tersakan Gölü bulunuyor. Bazen özellikle bu göller ve Kulu Gölü'ne kuş fotoğrafı çekmek için özel olarak geliyoruz fakat bu sefer her üç gölede uğramayacağız. İçinde bulunduğumuz günler yazın en sıcak günleri olduğu için göllerde su seviyesi iyice düşmüştür. Böyle sıcak günlerde sadece bu bölgedeki göller değil Konya civarında bulunan diğer göl ve sulak alanlar da kuruyor. Cihanbeyli'den 15 km. sonra solda Yeniceoba yol ayrımı geliyor. Buradan sola dönüp Kuşca'ya doğru yol alıyoruz. Yeniceoba'ya varmadan anayoldan 10 km. kadar sonra sol tarafa Kuşca yoluna dönülüyor. İlk defa Atlas dergisinde okuduğumuz Celil'in Peri Bacaları'nı kolayca bulabilmek için İbrahim kardeş Atlas'ın fotoğraflarından Cüneyt Oğuztüzün'e telefon ediyor. Cüneyt ülkemizin en önemli doğa fotoğrafçılarından birisi. Atlas ilk çıktığı günden buyana dergide doğayla ilgili fotoğrafları ve yazıları yayımlanıyor. Diğer bölgelere de gitmesine rağmen özellikle Konya Havzası Cüneyt'in çok ilgisini çekiyor. Dergide şehrimizle ilgili dosyaları genellikle O hazırlıyor. Cüneyt yolu tarif ediyor ve buranın çok ilginç bir coğrafya olduğunu ve ilk gördüğü zaman çok etkilendiğini anlatıyor. Bölgeyi gezdikten sonra düşüncelerimizi kendisine aktarmamızı istiyor. Peri bacalarını kolayca buluyoruz. Peri bacaları Kuşca'ya varmadan sol tarafta çok geniş bir arazi içerisinde bulunuyor.

Kuşca, Cihanbeyli ve Kulu civarına Doğu Anadolu'dan göç eden Kürtler tarafından kurulan köylerden birisi. Şu anda belde olan Kuşca'ya ilk yerleşim XIX. yüzyılın ortalarında olmuş. Daha önce Kelhasan köyüne ait bir yayla olan Kuşca, Yeniceoba'dan gelen hanelerle büyümüş ve köy halini almış. İlk yıllarda Yeniyanan olan köyün adı sonra Hacılar olarak değişmiş, daha

sonra ise Kuşca adını almış. 1988 yılında belediyeleşen Kuşca'da yaklaşık olarak 2400 kişi yaşamakta. Kuşca Yeniceoba, Kütükuşağı, Kelhasan, Turanlar, Böğrüdelik, Yeniköy ve İnsuyu ile komşu. Kuşcalıların çoğunluğu Danimarka'da çalıştığı için nüfus mevsime göre değişkenlik gösteriyor. Kuşca'dan Danimarka'ya ilk göç 1960'lı yıllarda olmuş. O tarihlerde Danimarka'ya çalışmak için giden üç beş kişiyle başlayan göç daha sonra artarak devam etmiş. Günümüzde tarım ve hayvancılığın kısıtlı düzeyde yapıldığı Kuşca'da halkın en önemli gelir kaynağı Danimarka'daki yakınları tarafından gönderilen paralardır. Kuşca'da ve bölgede yer alan diğer yerleşim birimlerinde evler zenginliğin en önemli göstergesi. İstisnasız neredeyse tüm evler büyük bahçeler içerisinde ve çok görkemli yapılar. Hepsinin de inşasında en iyi malzemeler kullanılmış. Belki de bütün yıl boyunca yaz tatilinde bir ay gibi kısa bir süre kullanılan bu güzel evlerin çoğunun pencereleri panjurla kapalı. Birbirine çok benzeyen bu evler genellikle boş.

Peri bacalarının bulunduğu vadi yörede "Celil Boğazı" adıyla biliniyor. Vadinin girişinde sağ tarafta bir Alabalık tesisi bulunuyor. Bölge Konya'da erozyonun en fazla hissedildiği yer-

lerden birisi. Yıllardan beri devam eden erozyon sonucu rüzgâr toprağı alıp gitmiş ve geriye peribacası olarak adlandırılan kayalar kalmış. Özellikle yolun sağ tarafı çok sayıda doğal heykel görünümüne peribacasıyla kaplı. Burası çok etkileyici bir yer, insan üst üste duran dev taşları görünce ister istemez etkileniyor. Vaktimiz kısıtlı olduğu için yolun sol tarafında bulunan tek peribacasının yanına kadar tırmanıyoruz. Toprak öyle kaygan ve çözülmüş ki yürümek mümkün değil. Ayakkabılarımız doğa yürüyüşü için uygun olmadığı halde peribacasının yanına kadar yürüyoruz. Yol kenarından çok küçük bir oluşum gibi görünen kaya yanına varınca bir dev gibi görünüyor. Bölgede peribacalarından başka bir de mağaralar bulunuyor. Yöre halkı bu oluşumların kıymetini bilemediği için bir dönem dinamitle parçalayıp, inşaatlarda taş olarak kullanmış. Neyse ki artık buranın kıymetini anladıkları için bu yola başvurmuyorlarmış. Daha önce ormanlık olan bölge şu anda büyük bir çöl görünümünde. Karayolunun kenarında kurumuş dere yatağı içerisinde bulunan üç beş ağaç ise görüntüyü kurtarmaya yetmiyor. Dileğimiz bu ilginç coğrafyanın doğal SİT alanı olarak tescil edilmesi. İyi bir tanıtım sonucu doğa meraklılarını bölgeye çekmek mümkün.

Kuşca'da burayla ilgili bir de efsane anlatılıyor. Efsaneye göre vadide bulunan "Ara Ağzı" denilen bölgeye yıllar önce

göçerler çadır kurup, yerleşirler. Bu obada bir anne ile kızının arasındaki sevgi dillere destandır. Birbirlerini o kadar çok severler ki ayrı zamanları geçmez. Kız günün birinde Celil Boğazı'na yolu düşen bir gence gön-lünü kaptırır. Bu sevgi her geçen gün büyür ve evlenmeye karar verirler. Kız evlenince de annesiyle birlikte kalacağını zanneder fakat nişanlısı onu düğünden sonra kendi annesinin yanına götürmeyi düşünmektedir. Evlendikten sonra kocası kıza gitme zamanının geldiğini söyler. Kız ağlar ve böyle bir şeyin asla olmayacağını söyler. Kocası son bir gece daha annesiyle kalması için izin verir. Anne kız sabaha kadar birbirlerine sarılarak dua ederler. "Allah'ım bizi ayırmaktansa taşa döndür" diye yalvarırlar. Sabahın ilk ışıklarıyla kocası gelir, hanımını zorla annesinden ayırır ve ata bindirir. "Ara Ağız" anne ve kızının haykırılarıyla inler. Kız dörtlüye giden attan atlayarak annesine koşar. Kavuşmalarına çok az mesafe kala her ikisi de taşa dönüşür. Birbirlerine yaklaşmalarına rağmen buluşamayıp, taşa dönüşürler. Taşlaşan ana ve kızın gözlerinden sürekli yaş akmaya başlar. Bu yaş o gün bugündür de dinmez. Bu taşlardan akan suların şifalı olduğuna inanılır. Burayı her yıl yüzlerce kişi ziyaret eder ve yakınındaki çalılara bez bağ-layarak dilek tutar. Çevrede bu efsaneyi bilmeyen yoktur. Konya'nın "Kızlar Kayası" efsanesi gibi Anadolu'da birçok yerde kayalar üzerine onlarca efsane üretilmiştir. Adı üstünde efsane, biraz hayal, biraz masal insanın inanası gelmiyor. İnsank ta inanmasak ta Kuşca'da yıllardan beri anlatılan bir efsane bu...

Bu olağanüstü coğrafyada birkaç saat kaldıktan sonra Tuz Gölü'ne doğru hareket ediyoruz. Burayı unutmak mümkün değil, ilginç bir vadi. Kısa bir süre sonra tekrar gelip araziye tamamen dolaşmak gerek. Celil'in Peri Bacaları Nevşehir'deki

peri bacalarına hiç benzemiyor. Görünümleri çok farklı.

Tuz Gölü'ne farklı noktalardan yaklaşmak mümkün, bu kez Kulu yakınlarındaki Bozan Köyü'nün içerisinde geçerek göle ulaşıyoruz. Fazla zaman kaybetmeden birkaç kare fotoğraf çekip Konya'ya döneceğiz. Yazın son günleri olduğu için gölün bu kısmı neredeyse tamamen kurumuş, büyük bir tuz tarlası halini almış. Daha iç taraflarda ve aşağı kısımlarda bir miktar su bulmak mümkün fakat derinlik en az mesafeye inmiş durumda. Tuz Gölü dünyanın en önemli flamingo üreme merkezlerinden birisi. Bu gezimizde bayağı şanslıyız ki vakit öğleden sonra olmasına rağmen dört tane flamingo görüyoruz. Gölün içerisine yapılan yolun sağ tarafında köprünün altında küçük su birikintilerinde avlanan flamingoları fotoğraflayıp, yolumuza devam ediyoruz. Özellikle bu mevsimde daha iç taraflarda, adalara yakın sulu kısımlarda yaygın olarak bulunan flamingolara ulaşmak pek mümkün değil. Gölün kenar kısımları yazın kuruduğu için kuşlar genellikle iç kısımlarda avlanıyor. Birde sadece burada değil tüm göl ve sulak alanlarda kuş fotoğrafı çekebilmek için en uygun saatler sabahın ilk ışıklarıdır. Kuşlar bu vakitte avlandığı için doğada çok sayıda kuş görmek mümkün. Dönüşte Şereflikoçhisar'dan geçip yeniden Konya – Ankara yoluna dönüyoruz.

Konya çok farklı özellikleri olan bir coğrafya. Saatlerce uzayıp giden çorak arazileri, yemyeşil çam korulukları, göz boncuğu gibi mavi obukları, gölleri, dağları ve şelaleleri sınırları içerisinde barındıran garip bir coğrafya... Her yolculukta bizi şaşırtan, biraz daha kendine aşık eden müstesna bir yer. İnşallah bu yazıyla başladığımız Konya gezimize daha sonra farklı beldelerimizi tanıtarak devam edeceğiz.

ZAZADİN HAN'ININ DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Şefika Funda
KÜÇÜKKONER

“Kuş uçmaz kervan geçmez” diye bir tabir vardır. Hâlâ kuşlar uçuyor; eskisi gibi kervanlar geçmiyor belki, ama Selçuklu Belediyesinin yolu, bu unutulmaya ve zaman içinde kalıntıları bile yok olmaya başlayan Zazadin Han’ından geçmiş ve bu müstesna yapının restorasyonunu tamamlamıştır.

Selçuklu Belediyesi tarafından restore edilen “Zazadin Han”ı, bugünkü Konya-Aksaray yolu üzerinde Aksaray’a giderken sol tarafa doğru iki kilometre içeride bulunmaktadır.

Döneminin önemli ticaret yollarının vazgeçilmez konaklama merkezlerinden biri ve Mimar Saadettin Köpek’in de ustalık eserlerinin en güzellerindedir. Bilindiği gibi Saadettin Köpek’in diğer bir muhteşem eseri de Beyşehir Gölü kenarındaki Kubadabat Sarayı’dır.

Saadettin Köpek tarihe iyi bir mimar ve kumandan olarak geçerken maalesef siyasette kötü bir şöhrete sahiptir. Saadettin Köpek, döneminin pek çok ilim ve devlet adamı-

nın yok olmasına sebep olmuştur.

Han, Anadolu’nun en büyük kervansaraylarından birisi olup, Konya “İpek Yolu” ve “Baharat Yolu”nun da kesiştiği noktada bulunuyordu. Jeopolitik konumu itibarıyla bu han, bir konaklama yeri olmanın yanında aynı zamanda da bir ticaret merkeziydi. Çevre halkı önemli ihtiyaçlarını buradan gidermekteydi. Bütün kervansaraylarda olduğu gibi bu kervansaray da askeri bakımdan büyük önem arz ediyordu.

Zazadin Han, Konya’ya 22 kilometre uzaklıkta, Aksaray-Konya karayolundan 5 kilometre içeride, Tömek Köyü yakınında olan ve Saadettin Köpek Hanı diye de anılan Zazadin Han, hicrî 634, Miladî 1236 yılında yapılmıştır. Güney cephede, kapalı mekana yakın bir yerde bulunan açık bölüm taç kapısı, beyaz ve açık kahverengi taşlarla yapılmıştır.

Güney cephenin inşasında, çok

Resim -1

Resim -2

Resim -3

Resim -4

miktarda işlenmiş buluntu taş kullanılmıştır. Taş kapının hacimli kitlesi içinde, duvara oturmuş basamaklarla çıkılan ve zengin bir taş süslemeye sahip olan mescidi yer almaktadır. Mescidin tam karşı tarafında da gözetleme kulesi bulunmaktadır

Han, devşirme malzeme ile yapılmış, diğer kervansaraylara göre farklı olarak doğu-batı doğrultusunda konumlandırılmıştır.

Kitabesine göre Kervansarayın yapımına 1. Alâeddin Keykubat zamanında başlanmış, oğlu Keyhüsrev zamanında tamamlanmıştır.

Kervansaray kışlık

Resim -5

ve yazlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kervansarayın boyu 104, doğudan eni 40, batıda ise eni 28 metredir. Şu duruma göre Han, 3 muhtelif genişlik üzere inşa edilmiştir. Kervansaray gerçekten genel durumu ile fevkalâde başarılı tarihi ve mimarî bir eserdir. Kapalı kısmın kemerleri ve tonoz kubbeleri yan duvarlarla 20 fil ayağına dayanır. Bu kısmın kemerlerinde fil ayaklarında ve duvarlarında muntazam işlenmiş taşlar kullanılmıştır.(1)

Selçuklu döneminde kervansarayın kuzey ve batısına köşkler de yapılmıştır. Durum kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Hanın inşaatında antik ve Bizans dönemlerine ait yapı taşları değiştirilmeden orijinal şekilleriyle bazen tam işlenerek bazen de kısmen işlenerek bolca kullanılmıştır. Bu taşlara hanın hem içinde hem de dışında rastlanmaktadır.(2)

Selçuklu Belediyesi'nin ne büyük bir hizmet ifa ettiği hanın restorasyonundan önceki fotoğraflardan açıkça anlaşılmaktadır.(Fotoğraf 1,2)

Han'ın yapısındaki ihtişamı halk asırlardan beri, "Sultan Han'ının kapısı, Zazadin Han'ın yapısı" sözleriyle ifade etmekte idi. Şimdi bu Kervansaray halkın dilindeki ihtişamına yeniden kavuşmuş oldu.

Restorasyondan sonraki 3, 4, 5 numaralı fotoğraflardan bu durum açıkça müşahede edilmektedir.

Tarihi eserlerimize sahip çıkan Selçuklu Belediyesi'ni tebrik ediyor, bu tür çalışmaların devamını bekliyoruz. Belediyelere yakışan tarihi eser ve dokuları yok etmek değil, bunları yaşatmak ve ata yadigarı eserlere sahip çıkmaktır.

(1) İ.Hakkı Konyalı, Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi, Konya 1965 s.1056-1057

(2) Osman Eravşar "Selçuklu Yapılarında Spolien Yapı Malzemesi Kullanımı: Zazadin Hanı", Yeni İpek Yolu Konya Kitabı, VIII Özel Sayı, 2005, s.279-280.

RAMAZANDA BEDİİ HUSUSİYETLER

Orhan Rıza [Aktunç], "Ramazan'da Bedii Hususiyetler", Milli Mecmua, C. 2, S. 13,
24 Nisan 1340 (1924), s. 199-200.

Nuran ÖZLÜK

Cumhuriyetin ilanının hemen akabinde yayım hayatına başlayan ve bu on yıllık neşir hayatı boyunca dönemin pek çok meselesine değinen *Milli Mecmua*'da ağırlıklı olarak dönemin bakış açıları çerçevesinde Ramazan ayının çeşitli hususiyetlerine de yer verilmiştir. Uzun soluklu yayın hayatında zamanının önemli kalemlerine sayfalarını açan bu dergi vasıtasıyla devrin münevver kitesininin 1924, 1926 ve 1927'deki duygu ve düşünceleri sözü edilen yıllarda özellikle sosyal hayatımızı yansıtan birer vesikadır.

Bilmem, neden Ramazan denilince daima çocukluğumu hatırlarım; kudretli Türk dehasının, sanki mermerden işlenmiş zarif bir timsali olan ilahî minareler, bu mukaddes ayda gökten katre katre damlayan nur taneleri içinde mütehasşir gönüllere ne büyüklü bir heyecan verir... Ben, galiba, bu narin ve şehlevent minarelerin vurgunuyum... Müezzinlerin her beş vakit semalara doğru yükselen Samedani musikileri, şimdi bizi daha başka bir belagatla sarar ve daha derin bir esrarla ihata eder... Fakat eski Ramazanlarla şimdikiler arasında ne büyük bir fark var?.. Her ne kadar günün kandilleri daha parlak ve daha canlı ise de dünün loş ve titrek ziyalarında ne anlatılmaz bir sır saklı... Çocukluğumuzda büyük bir zevkle karşıladığımız Ramazan'ın davul ve manilerinde içli halk edebiyatımızın coşkun ve samimi ilhamlarını ne meftûn bir tahassüsle dinlerdik; hatta bugün bile... Hele Ramazan davulcusunun bize daha ilk gece verdiği tebşir az mı müessirdir?

*Ramazan geldi dayandı
Camiler nura boyandı
İki gözüm beyefendi*

Müjdelerim, seni andı...

Dan, dana-dana dan, dan... dan
dana-dana dan, dan...

Her mahallede çocuklar, bekçi babanın peşine takılarak davulun muttarit darbeleriyle bütün şehri baştan başa dolaşırlar...

Esasen eski Osmanlı hayatında Ramazan'ın davullar, kandiller ve toplarla istikbal edilmesi bir anane şekline girmemiş midir?.. Tamamen mistik bir mahiyet alan bu ayın akşamlarında bekçilerimiz daha canlı ve daha mehib görünmezler mi?.. Elinde muşamma feneriyle kapının önünde dikilen abani sarıklı bekçi, sopasını taşa vururken mahallenin en gürültücü, yaramaz çocuğu bile sükûttan bir heykel olduğu anda manicinin hazin ve mütehezziz sesi işitilir:

*Besmeyleyle çıktım yola
Selam verdim sağa sola
A, benim devletli beyim
Vakt-i şerifler hayr ola...*

Dan, dana-dana dan, dan... dan
dana-dana dan, dan...

Artık bütün şehir sarhoştur; çocuklar güler, bağırır... Kadınlar ka-

feslere üşüşür... Herkes büyük bir alaka ile öz ana dilinin iptidai fakat sevimli heyecanlarından mest olur... Lisan ve nazm itibariyle oldukça bozuk ve kusurlu olan bu manzumelerde ilahî bir "lirizm" vardır; işlenmemiş halk edebiyatımızın güzellik ve asaleti mısralarda –tamamen- yaşamıyorsa bunda kabahatin en büyüğünün Arap ve Acem harsı hesabına zekâlarını heder eden klasiklerimize ait olduğunu unutmayalım... İslamiyet'ten evvelki devirlerde sırf dinî ve daha sonra bedii bir kıymet gözetilerek "kopuz"ların murafakâtıyla terennüm olunan halk şiir ve manilerimiz bugüne kadar yüksek tabakada kalan divan ve medrese edebiyatından daima uzak kalmış ve tekamül edememiştir... Lakin mazi-nin karanlıklarından bize doğru uzanan ve halkın bedii zevklerini yaşatan bu maniler ne kadar cana yakın...

Eskiden bekçi kapıya geleceği akşam bütün ev halkını bir telaştır alır, herkes sofradan erken kalkarak bekçi babanın manilerini işitmek ister... Bir taraftan da kahve ve sigaraların en nefisleri içilir... Çocuklar, Karagöze gitmek için daha vaktinden evvel annelerinden izin isterler... İhtiyarlar ipekli Şam hırkalarını giyerek kahvelerde orucun keyfini çıkarmaya giderlerdi. Ramazan'ın on beşinden sonra bekçiye bahşiş

vermek âdet hükmüne girdiği için maniciler, bahşiş istemeden mukad-dem, Ramazan'ın tarifi hususunda güzel bir girizgâh yapmayı unutmazlar:

*Bu aya sultan ay derler
Kaymak ile baldan yerler,
Ezelden âdet edilmiş
Bekçiye bahşiş verirler...*

Dan, dana-dana dan, dan... dan
dana-dana dan, dan...

Uzun asırlardan beri "kopuz"ları ellerinde halkın bedii heyecanlarını terennüm eden "ozan"lar bugün bile şu samimi manilerin mısralarında yaşamıyorlar mı?.. Şüphesizdir ki eski Türk ananelerini kuvvetle ifade ettiği için hâlâ onlardan müteazziz oluyoruz...

...

Mebdei meçhul bir zamandan beri Türklerin millî destanlarını terennüm eden kopuzcular; orduda, obada ve zafer demlerinin mesut akşamlarında günün en canlı vakayinini yaşatacak neşideler söylerler idi... Sırf "lirik" mahiyette olan bir takım hissî aşk şiirlerinin ise şifahi tarzda ifade edilmesi cihetle müteakip devirler esnasında unutulup gitmiş olması kuvvetle muhtemeldir... Bilhassa son zamanlarda edebiyatımız bu çok asli ve derin membaa doğru akmaya başladı...

İşte, Ramazan'ın vürudıyla kalplerimizde gizlenen duyguların ihtizaz etmesine bir sebep de bu olabilir!..

Bakalım bu deruni hamlelerin mahsulü nelerden ibaret olacak...

"Zühd ve takva"nın en yüksek tahassüslerini taşıyan bu ilahî geceler yine bizim için hemen sabahlara kadar devam eden gezintilerimizle tiyatrolar, hayalhaneler ve çalgılı kahvelerin velveleleri içinde oldukça ladinî bir mahiyet iktisap etmez mi?

Hiç şüphe yok ki "Ramazan" içtimai hayatımızın şiir ve musiki ayıdır...

